

STAP VOOR STAP de bridge, en de handtarget

Ik had er al over gelezen - over clicker-training. Ik wou er zelfs niet over nadenken - mijn paard conditioneren, stel je voor! Want mijn paard moet me toch graag zien omdat ik zo'n goeie leider ben - en dus haar beste vriend, nietwaar? En dan voedsel gebruiken! Omkopen - een gedrag uitlokken met voedsel, en dan een geconditioneerd paard hebben, dat niet meer denkt, maar mechanisch allerlei truukjes uitvoert? En ze worden zo opdringerig! Bovendien - ik had "mijn methode" al - gebaseerd op "feel" - zachte "negative reinforcement"-technieken in een mengeling van Dorrance, Hunt, een snuifje Parelli, wat TTeam, en klassieke dressuur, natuurlijk.

Ik kocht toch maar het boek van Alexandra Kurland - kwestie van m'n bibliotheek volledig te hebben - maar heb het nooit uitgelezen. Tot iemand me zei "ga eens op de Bridge & Target emaillijst kijken?" Er waren mensen met honden, apen, papegaaien, zeehonden. Er waren verbazende verhalen over het trainen van wolven, beren, otters, dolfinen, orca's, manta's, olifanten. En paarden. Hoe ze zichzelf helemaal gaven aan de mens die hen op deze manier trainde.

Ik werd nieuwsgierig. Er was dan toch, misschien, iets dat ik eens zou moeten proberen.

Ik herinner me de dag dat ik - nog steeds licht weerspanning, en zeer zeker skeptisch - een paar wortelen in stukjes sneed, en naar de wei wandelde.

Ik zal nooit de ogen vergeten van Gazelle, toen. Hoe ik inééns contact had met het individu daarbinnen.

Trainen door belonen maakt sinds die dag - met vallen en opstaan, maar steeds overtuigder - integraal deel uit van hoe ik met mijn paarden bezig ben. M'n persoonlijke "mix" is nog eens uitgebreid.

Dat veel mensen me vragen om dat allereerste lesje te beschrijven - ondanks die op het eerste zicht zo vreemde "bijverschijnselen" (voedsel, herhaling, het gebruik van clicker of stem) bewijst wel dat het ook anderen fascineert. Daarom: een stap-voor-stap fotoreportage, over hoe je een paard(je) start met positieve bekrachtiging. Ik heb het mezelf niet makkelijk gemaakt, en dan heb ik het niet over de grootte van m'n slachtoffer (Punkie is een shetland ruintje van 12) maar vooral omdat hij een rotverwend, bolrond, onbeleefd weide-ornamentje is. Vriendelijk, zolang hij iets te eten krijgt van de kinderen. Opdringerig zodra hij in iemands handen een appel of wortel

ontdekt. Geniepig achterom sluipend om z'n tandjes in je billen uit te proberen. Kortom, het soort Shetlander waar iedereen wég van is. Het wordt hoog tijd dat Punkie z'n kost en inwoon gaat verdienen.

De fotoreportage bestaat uit veel meer foto's dan de vorige reportages. Dat komt omdat iemand me zei dat hij véél meer leert van "gewone" mensen met "gewone" paarden bezig te zien dan van een guru die een clinic komt geven waarbij je er zelf nooit achterkomt hoe hij er zelf allemaal doorheen is gegaan.

De hele sessie heeft nog geen kwartiertje geduurd. In dat kwartiertje leerde Punkie hou hij, door iets te doen, één wortelschijfje kon krijgen. Daarvoor moest hij leren wat beleefd wachten is; en dat de snelste weg naar worteltjes niet via een duik naar een volle zak, maar via een tik tegen mijn lege hand

gaat, op het moment dat ik het vraag.

Nog even vooraf: omdat Punkie zo klein is en ik hem goed ken, heb ik met hem in één ruimte (buitenpiste) gewerkt. Als je paard groter is, of niet heeft geleerd om op je stem achteruit te gaan of te wachten, begin dan achter een omheining. Jij aan de ene kant, je paard aan de andere kant. Dat maakt het voor allebei makkelijker om je op je taak te concentreren - per slot van rekening is het voor jullie allebei de eerste keer dat je zoiets doet, en je zal er zelf nog veel bij moeten nadenken. Bovendien kom je niet in de verleiding enige vorm van geweld te gebruiken als je paard alleen oog heeft voor de worteltjes, zoals een draai rond z'n oren met die zak ;-). Je kan dit immers

geweldloos oplossen door een stap achteruit te zetten (zelfs je om te draaien), en/of het eten te laten verdwijnen, bijvoorbeeld.

Wil je een voorbeeld zien van hoe het gaat bij een groot paard (ook met foto's, maar dan vooral geconcentreerd op het "beleefdheidsaspect", zonder tegelijk de bridge aan te leren of het targetten), kijk dan eens op http://www.cremebrulee.be/inge/being_polite.html.

Nog even een paar begrippen herhalen (zie ook Horsemanship 2001, nr 1):

Primary reinforcer

Een "eerstelijnsversterker" is alles waar iemand voor wil werken (of iemand

anders dat nu de moeite vindt of niet): voedsel, aandacht, aaien, liefde, kauwgom, harde geluiden (zoals kleine jongetjes die bommetjes laten knetteren op straat) - eender wat. In dit geval: een schijfje wortel.

Secondary reinforcer (bridge)

is een signaal of "stimulus" dat eerst geen enkele betekenis heeft, maar uiteindelijk de plaats gaat innemen van een primary reinforcer. Het is een aangeleerd symbool; bvb goeie punten op een rapport, papiergeld, de belletjes op een flipperkast, een fluitje (dolfijnen!), een clicker, of in dit geval mijn stem (ik zeg "EKS", zoals in "excellent"). Je kan als bridge vanalles gebruiken - voor vogels en vissen worden zelfs lichtstralen gebruikt, bij een dove hond is het

een bepaalde aanraking.

Dit geluid noemen we een *terminal bridge*, of overbruggingssignaal, en zegt "dat exacte seconden-moment, dat ding wat je daar deed, dat is het goeie, en daarvoor krijg je (straks) een beloning". De timing ervan valt dus precies samen met het exacte moment van "goed gedrag".

De bridge is eigenlijk het equivalent van het weg laten vallen van druk op het moment van "de kleinste poging". Hier wordt de "kleinste poging" dus niet uitgelokt door een (zachte) vorm van druk, maar door het presenteren van bijvoorbeeld een target. Uiteraard kan je de twee ook combineren: je kan een paard aan het leidtouw vragen vooruit te stappen, en *tegelijk* met het loslaten van het touw, zeg je (bvb) "X".

Bridge & Target gebruikt ook een *intermediate bridge*. Dat kan een gelijkaardig, of een totaal verschillend geluid zijn, dat je kan maken terwijl een paard op weg is naar de juiste beweging - dus nog voor het doel (de target) is bereikt. Net zoals "lauw" zeggen in het koud/warm-spelletje. Het geluid stoppen is net als "koud" zeggen: "je gaat fout". Je onderschept het "verkeerde" gedrag en zo weet je paard dat hij terugmoet naar wat hij ervoor deed. Later zal de intermediate bridge vooral

gebruikt worden bij het leren om afstanden te overbruggen, of om "duur" te trainen (langer hetzelfde doen).

Targetten

Het dier leert om een "target" (een doel) aan te raken. Die target kan je hand zijn, maar ook een zweepje, of een bal, of eender wat aangeduid wordt als het "doel".

Het aanraken gebeurt meestal (in het geval van paarden) eerst met neus of

mond - dat wat het dier gewoonlijk gebruikt als hij nieuwsgierig is en iets wil aanraken. Later kan een dier (ook een paard) alles leren aanraken met elk lichaamsdeel dat je 'm leert.

Een willekeurig geluid krijgt betekenis

De "bridge" is dus slechts een signaal waarvan Punkie nu eerst moet leren dat het een bijzondere betekenis heeft. Eerst wordt het signaal "X" dus gekoppeld aan de "primary reinforcer", het

schijfje wortel. Zolang er in het brein van Punkie geen link bestaat tussen het geluid en het voedsel is het een incidenteel geluid in de omgeving. Soms wordt de bridge aangeleerd tegelijk met targetten. Dat gaat ook, maar de bridge alleenstaand aanleren gaat nog véél sneller, en is duidelijker, omdat je je maar op één ding tegelijk moet concentreren - niet teveel nieuw tegelijk! Er wordt als het ware even rustig uitgelegd wat het geluid betekent, nog voor je aan de allereerste oefening (targetten) begint.

Stap 1: Terminal Bridge (tb)

Ik presenteer het worteltje op m'n open hand, en zeg, kort en duidelijk "X." Ik herhaal dit nog een keer of twee. Dit is de terminal bridge (tb).

Stap 2: Intermediate Bridge (ib):

Ik presenteer m'n hand niet (ik zou 'm bijvoorbeeld ook achter m'n rug kunnen houden) en zeg nu éérs "X."

Ik zou in dit stadium de ib kunnen overslaan - ik kan ook trainen zonder een ib. Ik vind het echter een waardevol iets, en wil dat ook Punkie 'm kent.

Pas dan toon ik m'n hand, en terwijl Punkie ernaartoe beweegt, zeg ik "sèsèsèsèsèsès" (je kan ook jàjàjàjààà zeggen, bijvoorbeeld; mijn geluid is een verbasterde vorm van "xxxxxx") - een motiverende stroom van geluid die steeds luider en sneller wordt naarmate Punkie m'n hand nadert. Punkie is er nog niet helemaal, maar op weg naar succes.

Zodra Punkie het worteltje raakt, roep ik enthousiast "X".

In clickertraining mag dergelijk enthousiasme niet. Er zijn een heleboel argumenten voor het droge, altijd-gelijke "click" van de clicker. Ik werk liever mét emotie, en dus met m'n stem.

Stap 3: Testen:

Voor ik de volgende stap zet, moet ik zeker weten dat Punkie weet dat “X” betekent dat er een worteltje aankomt. Ik ga het dus testen. Linde, die fotografeert, leidt Punkie af (ze roept ‘m), en Punkie bestudeert geïnteresseerd het fototoestel, dat blijkbaar z’n naam kent.

Terwijl hij wegstapt, zeg ik ‘X.’

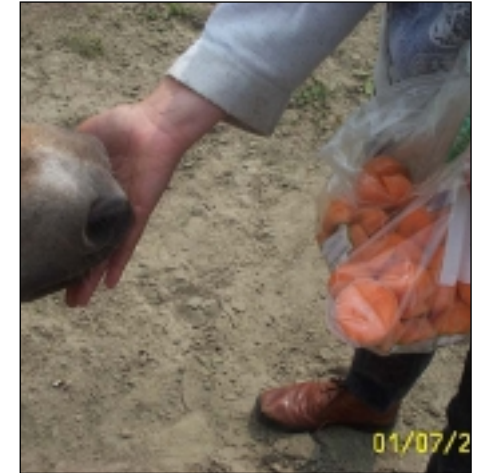
Punkie draait onmiddellijk terug, vol enthousiasme voor de worteltjes. Ik beloon ‘m. Hij weet duidelijk dat “X” iets leuks betekent. Ik kan nu naar de volgende stap.

Zou Punkie niet reageren, dan zou ik bij stap 1 opnieuw beginnen.

Nog even dit:

Ik “meng” m’n training, ook al is ze zo basic als dit, onmiddellijk met beleefdheid. Ik stop m’n worteltjes niet weg - ze zijn onderdeel van de training. Van in het begin werken we aan beleefdheid. Hoe langer je hiermee wacht, hoe moeilijker het wordt om weer iets af te leren - dat heb ik zelf aan den lijve mogen ondervinden. “Beleefdheid” is geen apart iets, het is een criterium van elk gedrag, dus ook van dit.

Omdat de worteltjes nu nog zeer snel achter elkaar komen (als een paard iets nieuws leert beloon je véél meer dan wanneer hij het al kent), maakt Punkie zich nog niet bezorgd. Dat wordt zodadelijk anders, als hij wel wat meer zal moeten doen om een beloning te verdienen. Hij zal zeker proberen om een rechtstreekse duik in de open plastic zak te maken.

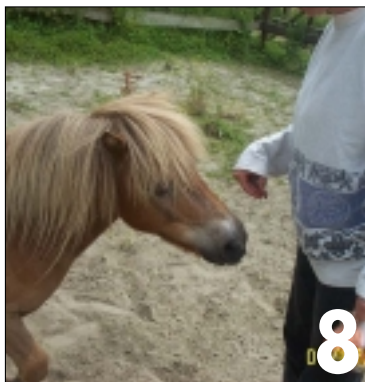

Stap 4: Targetten:

Targetten is heel simpel en makkelijk te begrijpen. Punkie moet met z’n neus m’n hand aanraken. Maar het is iets wat hem nooit eerder werd gevraagd: ik heb dus z’n volle aandacht. Zeker als je een paard hebt dat tot nog toe alleen werd gereden, bijvoorbeeld, is de nieuwsgierigheid en verwondering van je paard je beste bondgenoot! Het is precies die nieuwsgierigheid (en in Punkie’s geval, fascinatie voor eten) die zullen zorgen dat Punkie niet kan falen.

Je kan je hand gebruiken, maar als je je daar niet gerust bij voelt en liever wat meer afstand wil, kan je ook een zweepje gebruiken, of een tak, bijvoorbeeld. Alles wat veilig is, makkelijk vast te houden, en groot genoeg voor je paard om het te kunnen zien.

En vergeet niet dat het zeker zo’n goed idee is om eerst even een omheining (of halfopen staldeur bijvoorbeeld) tussen jezelf en je paard te houden.

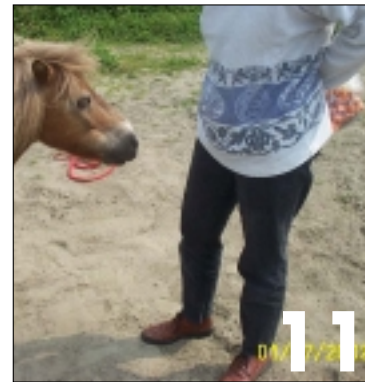
Ik hou m'n hand zodanig dat Punkie 'm wel moet raken. Het is niet zo dat ik 'm zelf tegen z'n neus duw, maar het is wel zo dat m'n hand "toevallig" daar is waar Punkie z'n neus heenbeweegt.

Zodra Punkie m'n hand raakt, zeg ik "X" en beloon hem. 1 schijfje wortel is ruim voldoende.

Punkie is verrast, maar wel héél blij - yehaa, worteltjes à volonté! Alle aandacht gaat voluit naar de zak met worteltjes. Nog! Nog!

Sta je achter een omheining, negeer dit gedrag dan. Ga 'm niet meppen of zo, komt hij echt te dicht, ga dan een stap achteruit (je paard kan je van achter de omheining niet volgen), of doe (zoals ik) de grote verdwijntruuk: als Punkie denkt dat hij zelf kan bepalen

wanneer hij in de zak zal duiken, verdwijnt die zak... Concentreer je op wat je paard goed doet (oefen je lateraal denken ;-) !) en als hij zo graag wil scoren, help 'm dan. Presenteer je hand opnieuw, en "hélp" 'm z'n volgende worteltje verdienen.

Gedrag dat genegeerd wordt, verdwijnt. Ik beloon Punkie alleen maar als hij m'n hand aanraakt. X!

Punkie leert door "trial and error": alles uitproberen om te kijken welk gedrag beloning oplevert...

...en dat blijkt dus alléén te zijn als hij m'n hand aanraakt. Hij probeert nog een paar keer, maar z'n aandacht verschuift meer en meer van de zak, naar m'n hand...X!

En dan gebeurt iets wat iedereen die op deze manier traint, echt kan zien gebeuren: het licht gaat aan. Punkie begrijpt plots hoe dit spel in elkaar zit.

Ineens heb ik een Punkie die heel bewust m'n hand aanraakt om een schijfje wortel te verdienen. Elke keer dat hij m'n hand aanraakt, roep ik "X",

en beloon ik. Hij kan tegelijk véél beter wachten op hoe ik het worteltje neem. Hij weet immers dat hij het gaat krijgen.

Nu hij het doorheeft, geef ik niet elke keer als hij m'n hand aanraakt, een worteltje (ik ga variabel belonen). Ik blijf 'm wél zeggen dat het fantastisch is wat hij allemaal doet!

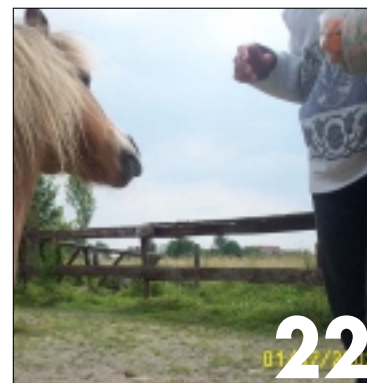

(Bridge & Target gebruikt de "bridge" ook zonder elke keer een voedselbeloning, clicker-training koppelt aan elke click een beloning. Volg gewoon je gevoel!).

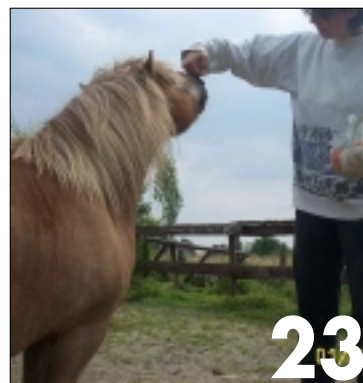
Het is niet zozeer dat ik *niet* beloon: wat ik doe is dat ik de *beloning varieer*. Punkie leert al snel dat "X" betekent: "je doet het goed, je bent fantastisch!". Ook mijn hele lichaamstaal (enthousiasme) vertelt Punkie dat hij het goed deed. Het is wel degelijk een vorm van "los-laten" - alleen al een vraag stellen is een zekere druk uitoefenen - je verwacht immers dat je paard iets voor je gaat doen. De beloning hoeft dus niet elke keer dat schijfje wortel zijn; je paard werkt wel degelijk *voor jou, omdat je blij bent dat hij het goed deed*.

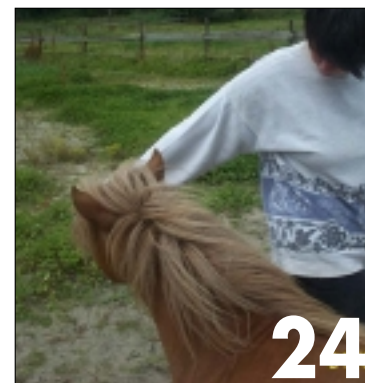
Ik begin nu m'n hand eens wat verder weg te houden. Ik zeg nu ook "hier" als ik m'n hand wat verder hou. "Hier" wordt de cue (commando), maar een cue kan pas op een gedrag worden gekleefd als je dat gedrag consistent kan "veroorzaken".

Ik ga niet te snel, en ondersteun 'm met de intermediate bridge als dat nodig is. Als hij m'n hand niet vindt, betekent het dat ik de afstand te snel heb vergroot. Verander de afstand maar met tien centimeter tegelijk.

In de hoogte...

Opzij...

...Toch nog even proberen of de regels nog steeds gelden, ook als de zak dichterbij is dan de hand...

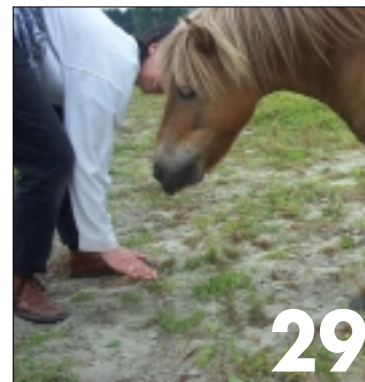
...en daar gaat hij.
Er zijn nu twee andere belangrijke criteria bijgekomen:
- Punkie leert dat de kortste weg naar een beloning via “eerst doen wat ik vraag” gaat. Ook al moet hij daarvoor de beloning voorbijlopen.
- Hij moet nu ook in beweging komen. Dit is de eerste stap naar het “sturen naar een doel op afstand” (distant target).

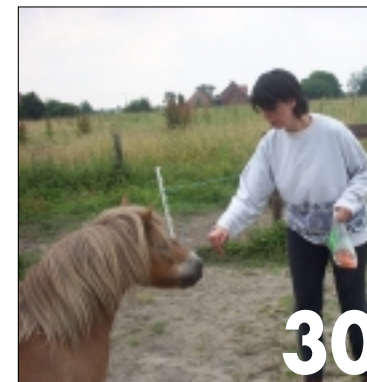
Hij moet ook achter zich kijken en gaan “zoeken”. Dát hij gaat zoeken naar waar m’n hand is, toont aan dat hij in “hier” en de manier waarop ik m’n hand hou, een opdracht heeft leren zien. Het woord “hier” wordt stilletjesaan geen voorspelling van gedrag meer, maar een “stimulus” tot gedrag.

Ik hou m’n hand in alle richtingen. Punkie vindt het een bijzonder vermakelijk spelletje. Punkie krijgt nog slechts een worteltje na een onvoorspelbare (korte) reeks aanrakingen: nu eens na 2 keer, dan na drie keer, dan een paar maal elke keer...

En dit wordt ooit “laag” - een andere manier om de “calm down cue” (hoofd omlaag zodat je rustig blijft/wordt) aan te leren.

En dit wordt later “kom” waarmee ik Punkie uit de wei zal kunnen roepen.

Ik vind het welletjes geweest, maar Punkie denkt er duidelijk anders over...

Als uitsmijter enkele **gouden regels**, die gelden voor elk soort training:

1) Wanneer je werkt aan het verbeteren van een bepaald gedrag, werk dan aan slechts één criterium van dat gedrag tegelijk. Bijvoorbeeld: hoger, of sneller, of verder, of zachter - maar niet tegelijk!

2) Wanneer je een nieuw criterium aanvoert, wees dan tijdelijk soepel en vergevingsgezind over de andere criteria.

3) Verschuif de criteria in kleine stappen, zo klein dat je paard altijd succesvol is. Trainen wordt dan gemakkelijk voor je paard!

4) Als een gedrag achteruitgaat, keer dan terug naar het stadium waar het wél nog goed ging.

Inge Teblick